

Байки Харківські

Бджола та Шершень

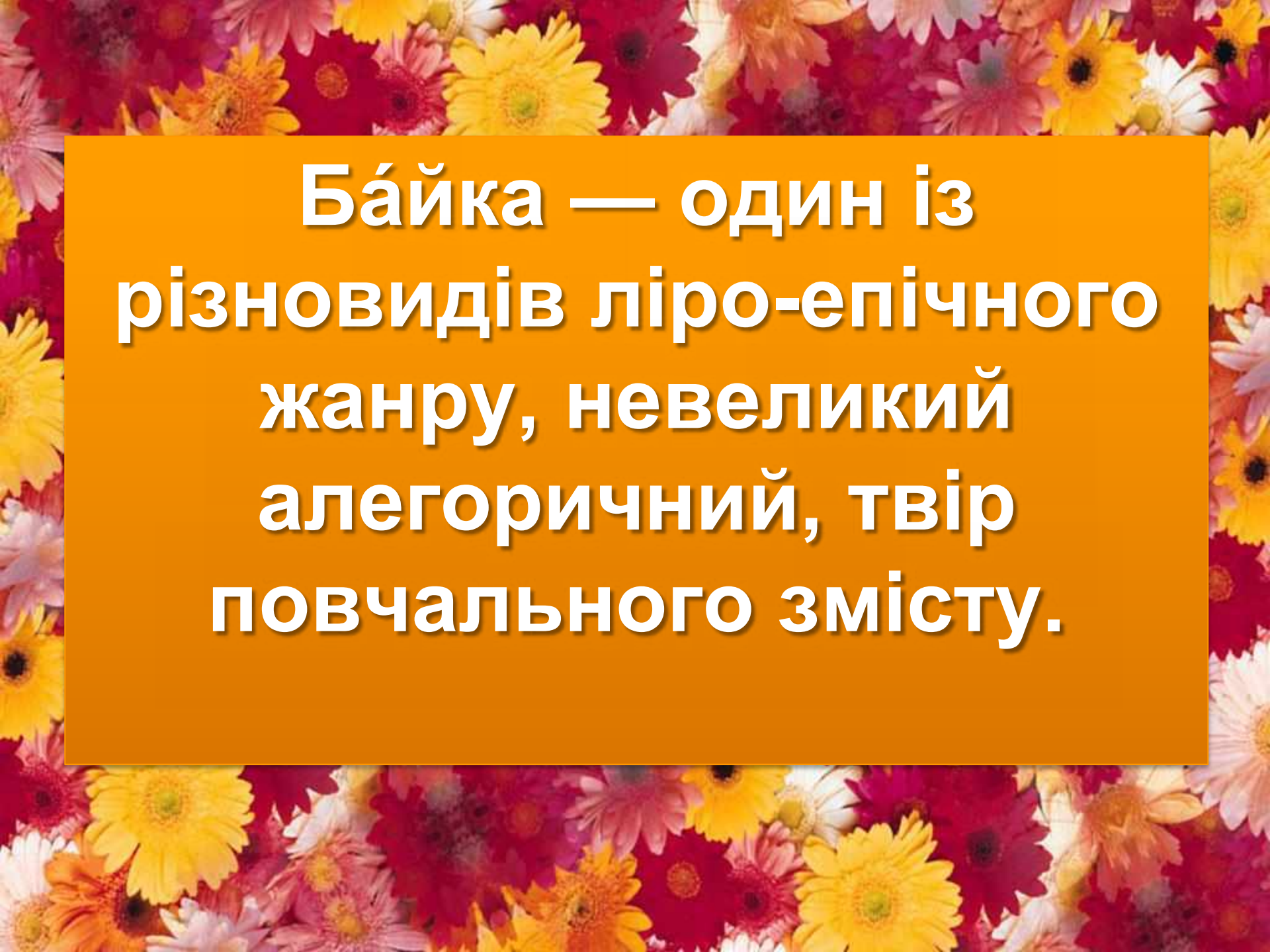
30 байок

Тематика збірки «Байки харківські»:

- 1) необхідність праці для оновлення людей і їхнього життя («Змія і Буфон»)
- 2) оспівування наполегливості, сили волі, працелюбності, засудження лінощів («Верблюд і Олень»).
- 3) необхідність праці за природними нахилами («Бджола та Шершень»).
- 4) висміювання розумової обмеженості («Жайворонки»).
- 5) засудження чванства й самодурства панства («Голова і тулуб»).
- 6) відтворення істини й висловлення критичного ставлення до суспільних явищ («Олениця і кабан»).
- 7) протиставлення простоти і розуму пихатості й глухості («Чиж і Щиглик»).
- 8) уславлення дружби, засудження лицемірства та хитрощів («Собака і Вовк»).

- Творча спадщина Г. Сковороди — це збірка поезій «Сад божественних пісень» (30 творів), збірка «Байки харківські» (30 байок) і філософські трактати (Трактат — наукова праця, у якій докладно розглянуто якесь конкретне питання чи проблему).
- Коли ми шукаємо щастя за Сковородою, то не можемо обминути байок. Адже темі щастя присвячено більшу їх частину. Г.С.Сковорода уклав першу на Україні збірку байок, проторувавши шлях цьому жанру в українській літературі.
- Згадаймо, кого вважають батьком жанру байки взагалі? (старогрецького байкаря — раба Езопа, який жив у VI – V ст. до н.е.)
- В Україні байка розвивалась, як фольклорний жанр, байками були насичені шкільні риторики Феофана Прокоповича, Георгія Кониського. Г.С.Сковорода вважав байку «мудрою грушкою», що приховує внутрішню силу.
- Що ж таке байка? Алегорія?

**Бáйка — один із
різновидів ліро-епічного
жанру, невеликий
алегоричний, твір
повчального змісту.**

АЛЕГОРІЯ

(гр. allegoria — іноказання)
образ, в якому все зображення
має переносне значення;
вираження ідеї в предметному
образі: лисиця — хитрість, осел
— тупа упертість, вовк —
хижацтво.

Особливості байок Сковороди

Байки Г. Сковороди мають свої особливості: деякі з них за змістом подібні до античних, але більшість мають оригінальні сюжети з життя. Байки Г. Сковороди стислі й лаконічні, вони складаються з двох частин: у першій — коротко розповідається про якийсь випадок, а в другій — подано мораль, яку автор називає «силою». Інколи друга частина байок — «сила» — у кілька разів об'ємніша за основну й сприймається як філософський трактат. Головне в байках Сковороди — глибокий зміст, про це він сказав так: *«Байка тоді нікчемна та баб'яча, коли в простому та чудному лушпинні своєму не ховає зерна істини».*

Бджола та Шершень

- Скажи мені, Бджоло, чого ти така дурна? Чи знаєш ти, що плоди твоєї праці не стільки тобі самій, як людям корисні, а тобі часто і шкодять, приносячи замість нагороди смерть; однак не перестаєш через дурість свою збирати мед. Багато у вас голів, але всі безмозкі. Видно, що ви без пуття закохані в мед.

- Ти поважний дурень, пане раднику,- відповіла Бджола.- Мед любить їсти й ведмідь, а Шершень теж не проти того. І ми могли б по-зłodійському добувати, як часом наша братія й робить, коли б ми лише їсти любили. Але нам незрівнянно більша радість збирати мед, аніж його споживати. До сього ми народжені і будемо такі, доки не помremo. А без сього жити, навіть купаючись у меду, для нас найлютіша мука.

Сила:

Шершень - се образ людей, котрі живуть крадіжкою чужого і народжені на те тільки, щоб їсти, пити і таке інше. А бджола - се символ мудрої людини, яка у природженому ділі трудиться. Багато шершнів без пуття кажуть: нащо сей, до прикладу, студент учився, а нічого не має? Нащо, мовляв, учитися, коли не матимете достатку?.. Кажуть се незважаючи на слова Сіраха: «Веселість серця - життя для людини» - і не тямлять, що природжене діло є для неї найсолодша втіха. Погляньте на життя блаженної натури і навчіться. Спитайте вашого хорта, коли він веселіший? - Тоді,- відповість вам,- коли полюю зайця.- Коли заєць смачніший? - Тоді,- відповість мисливець,- коли добре за ним полюю.

Погляньте на кота, що сидить перед вами, коли він куражніший? Тоді, коли всю ніч бродить або сидить біля нори, хоча, зловивши, й не їсть миші. Замкни в достатку бджолу, чи не помре з туги, в той час, коли можна їй літати по квітоносних лугах? Що гірше, ніж купатися в достатку і смертельно каратися без природженого діла? Немає гіршої муки, як хворіти думками, а хворіють думки, позбавляючись природженого діла. І немає більшої радості, аніж жити за покликанням. Солодка тут праця тілесна, терпіння тіла і сама смерть його тоді, бо душа, володарка людини, втішається природженим ділом. Або так жити, або мусиш умерти. Старий Катон чим мудрий і щасливий? Не достатком, не чином тим, о йде за натурою, як видно з Ціцеронової книжечки «Про старість»...

Але ж розкусити треба, що то значить-жити за натурою. Про се сказав древній Епікур таке: «Подяка блаженній натурі за те, що потрібне зробила неважким, а важке непотрібним».

Бджола

Бджілка за роботою

Шершень серед бджіл

Шершень гігантський азіатський

Шершень

Шершень

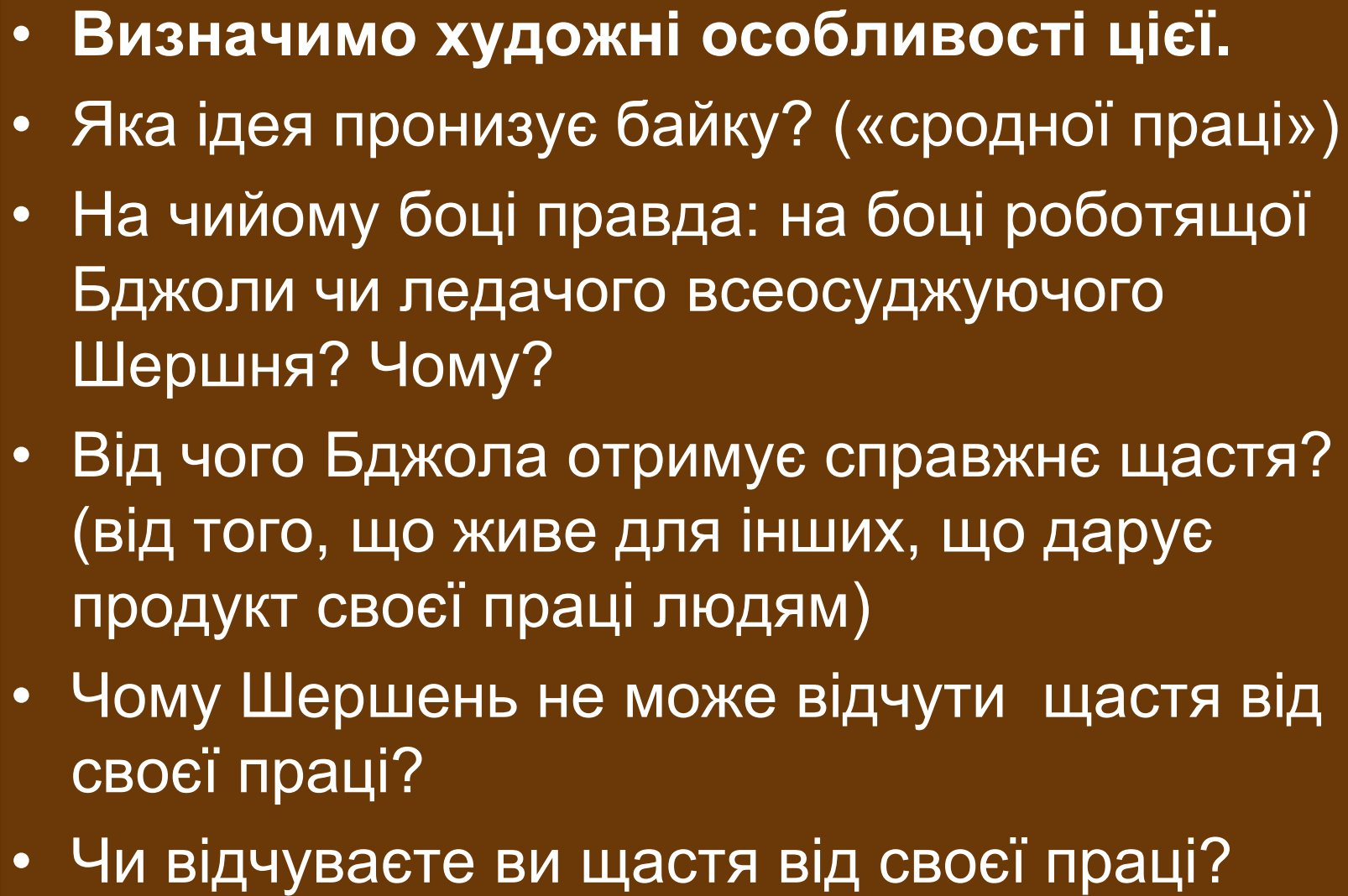

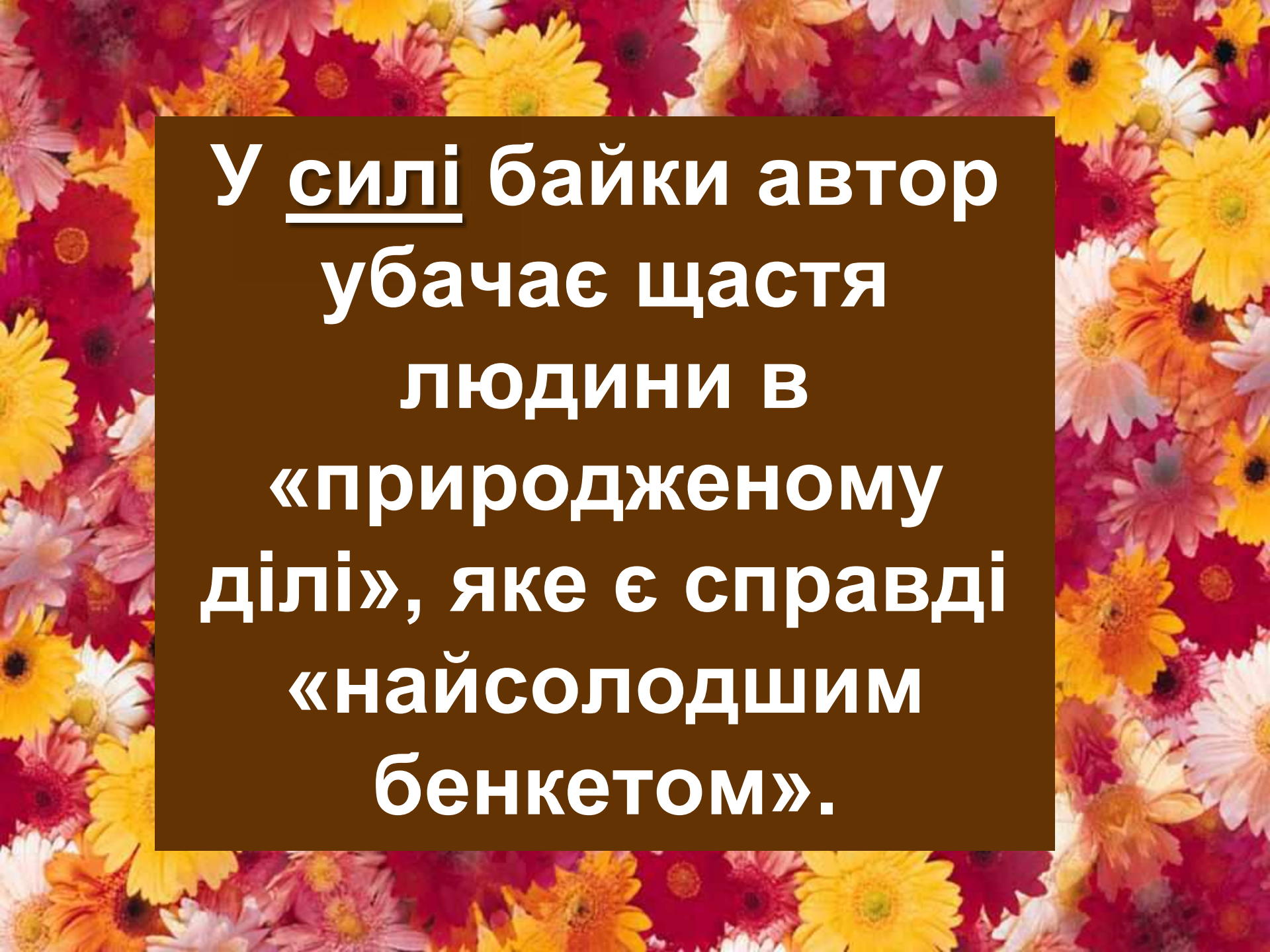
Бджола та Шершень

-
- **Визначимо художні особливості цієї.**
  - Яка ідея пронизує байку? («сродної праці»)
  - На чийому боці правда: на боці роботящої Бджоли чи ледачого всеосуджуючого Шершня? Чому?
  - Від чого Бджола отримує справжнє щастя? (від того, що живе для інших, що дарує продукт своєї праці людям)
  - Чому Шершень не може відчувати щастя від своєї праці?
  - Чи відчуваєте ви щастя від своєї праці?

**У силі байки автор
убачає щастя
людини в
«природженому
ділі», яке є справді
«найсолодшим
бенкетом».**

Ідейно-художній аналіз твору.

Тема байки – розкриття важливої ролі праці за покликанням.

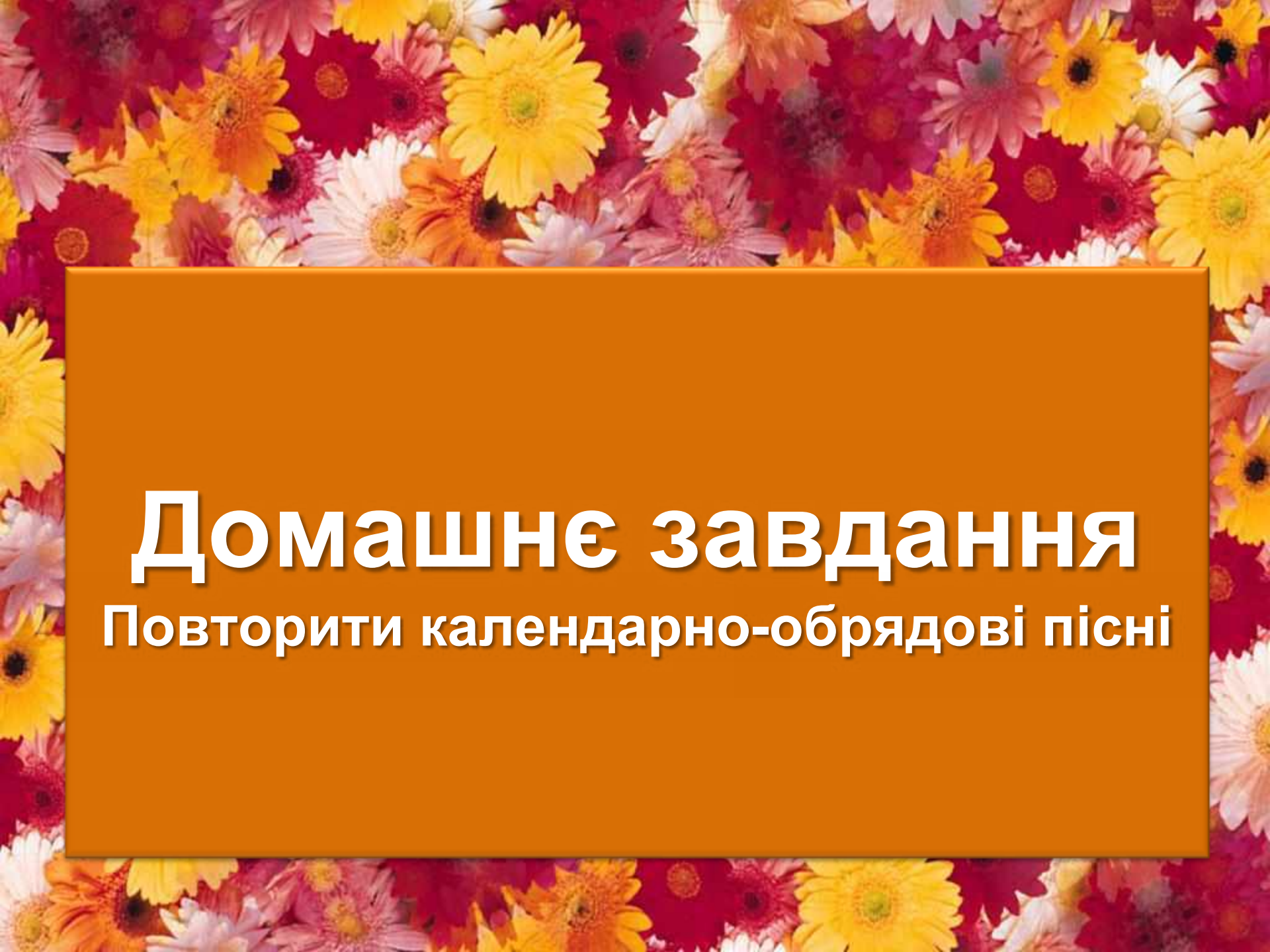
Ідея байки- уславлення улюбленої праці, яка є стимулом життя; засудження паразитичного способу існування.

Головні герої: Бджола (образ працюючої, мудрої, досвідченої людини); Шершень (образ людини лінивої, яка звикла користватися результатами чужої праці).

Жанр твору – літературна байка.

Ідейний зміст байки у афоризмі: «Роби те, до чого народжений, будь справедливий і миролюбний громадянин, і досить із тебе».

- Чи легко було молодому Сковороді долати природне прагнення мати сім'ю й кохану дружину, а вже в літах – бажання спокою та затишку?
- Мабуть, дуже нелегко. Та «сродна» його праця – обраний ним шлях.
- І він невтомно йшов цим шляхом до самої старості, до останнього дня життя, бо вважав і твердив усім, що тільки у праці, зацікавленості, постійному навчанні і пізнанні – сенс життя людини.

Домашнє завдання

Повторити календарно-обрядові пісні